

Motion till riksdagen

1989/90:So436

av Rosa Östh m.fl. (c)

Aids

AIDS-faran är inte över

Den allmänna debatten om HIV-AIDS har tystnat. Massmedierna har funnit "nya" faror att ägna sitt intresse åt. En del signaler från ansvarigt håll har gjort sitt till att sprida uppfattningen att faran nu är över. Det är beklagligt.

Den livshotande farsoten fortsätter att spridas över Sverige och över hela världen. I vårt land hade vid årsskiftet 1989/90 378 personer insjuknat i AIDS, varav 183 hade avlidit. Antalet nysmittade som upptäcks är månad efter månad nästan konstant 30 personer. Sammanlagt var vid årsskiftet 2 315 smittade.

Under den korta tid man känt till HIV-virusets existens, har många väsentliga fakta tagits fram. Man vet vilka smittvägarna är och hur man undviker att smitta sprids.

Den medicinska forskningen har också påvisat hur komplicerat och ytterligt svårbemästrat viruset är. Någon medicin som botar sjukdomen finns inte och ej heller något vaccin. Vad man däremot fått fram är preparat som uppskjuter insjuknandet och som kan stoppa upp försämringen hos redan insjuknade.

Den viktigaste kunskapen vi har om HIV/AIDS är att det ankommer på var och en att förhindra att smittan förs vidare. Med den massiva information som förekommit under relativt lång tid, skulle man kunna tro att de allra flesta nu är tillräckligt upplysta. Så är det inte. En ung AIDS-informatör, som arbetade i skolorna uttryckte sig så här: "Vi drunknar i information, men törstar efter kunskap. Verklig kunskap!"

Informationsinsatser

Det är en grannliga uppgift att förmedla obehaglig kunskap. Den hänger dessutom samman med människors mest intima liv.

Till de allra viktigaste informationsinsatserna hör de som riktas till skolorna. Skolan har här en synnerligen viktig uppgift. En fördjupad information om HIV/AIDS bör ingå som en del i skolans sex- och samlevnadsundervisning och där också upplysning bör ges om andra sexuellt överförbara sjukdomar såsom chlamydia, kondylom m.fl.

En förutsättning för att en skola skall kunna ge en bra information är således att där verkligen förekommer sex- och samlevnadsundervisning.

En annan förutsättning är att skolöverstyrelsen får begärda medel så att planerat fortbildningsprogram för lärarna kan genomföras. Medel motsvarande det begärda beloppet bör därför överföras från det centrala AIDS-anslaget, vilket bör ges regeringen till känna.

Vi vill i det här sammanhanget också peka på vikten av att det över hela landet, helst i alla kommuner, finns ungdomsmottagningar, dit ungdomar kan vända sig i fullt förtroende för att få stöd och råd i frågor som gäller sex- och samlevnad, prevention, graviditet, veneriska sjukdomar m.m. Från nyöppnade mottagningar rapporteras att det finns ett stort uppdämt behov av sådan verksamhet. Vi anser att det bör vara en uppgift för socialstyrelsen att verka för en ökad omfattning av ungdomsmottagningar.

HIV/AIDS-test

Testverksamheten i Sverige har varit mer omfattande än i de allra flesta andra länder. De frivilliga tester som genomförts på en del grupper i befolkningen har haft till avsikt att ge oss information om smittspridningsmönstret. De har säkert också bidragit till att avdramatisera testningen som sådan.

Personer som av olika anledningar vill låta testa sig, bör uppmantras till detta. Det handlar ju om att förhindra smittspridningen, men också om att den som är smittad kan få del av den medicinska hjälp, som i dag står till buds. Det är dock viktigt att endast sjukvårdspersonal som är kompetent på området sköter testverksamheten, eftersom omhändertagandet av de som är smittade är en krävande uppgift.

Smittspårning

Ett viktigt medel för att minska spridningen av HIV-infektionen är smittspårning. Det kan låta som om det vore en rent polisiär verksamhet, men är i själva verket något helt annat. På de håll där man kan redovisa goda resultat rör det sig om en verksamhet som byggts upp på förtroendefull samverkan mellan tjänstemannen och den smittade.

I början av AIDS-epidemin hade smittskyddsläkarna i länen vare sig resurser eller befogenhet att ingripa i smittskyddsarbetet på ett sätt som ligger i samhällets intresse. Genom den nya smittskyddslagen avsågs förhållandet göras bättre. En förutsättning är givetvis att resurserna följt med de utökade uppgifterna. Från en del håll framförs att så inte är fallet. Eftersom det ligger i samhällets intresse att smittskyddsarbetet fungerar tillfredsställande i hela landet anser vi att en uppföljning bör göras av riksdagsbeslutet om ny smittskyddslag. Detta bör ges regeringen till känna.

Frivilligorganisationernas arbete

Det förebyggande arbetet får inte avstanna. Vi måste ha klart för oss att det för varje dag blir allt fler smittade bland befolkningen, på arbetsplatserna, i umgängeslivet, på skolorna. Om vi skall kunna hantera vetskapen om att en kamrat är smittad, behövs det, alla genomförda kampanjer till trots, mer information, fler samtal och mer förberedelsearbete. I det här sammanhanget har frivilligorganisationerna viktiga uppgifter, idrottsrörelsen, ung-

domsförbunden, de fackliga organisationerna m fl. Enligt vår uppfattning bör en större andel av de statliga informationsmedlen avsättas till frivilligorganisationernas förebyggande och stödjande arbete. Detta bör ges regeringen till känna.

Kampen mot narkotika

HIV angår alla och är inte begränsat till vissa grupper. Trots detta är en del grupper genom sitt beteende mer utsatta för smittrisken än andra. Dit hör narkomanerna.

Narkotikamissbruket måste bekämpas med alla till buds stående medel, oavbrutet och konsekvent. Det är av yttersta vikt att samhällets signaler är entydiga. Vi är i Sverige inte betjänta av att luckra upp våra principer genom import av Amsterdamidéer och liknande, där "soft drugs", dvs. hasch m.m., försäljs som varande oskyldiga preparat. "Fria sprutor" och en okontrollerad utdelning av metadon är andra företeelser som enligt vår uppfattning inte hör hemma i svensk narkotikapolitik.

Genom ett riksdagsbeslut 1988 blev också eget bruk av narkotika kriminaliserat. Beslutet har dock inte fått avsedd effekt eftersom fängelse saknas i straffskalan. Centerpartiet kräver i en partimotion ändring på den punkten, liksom en rad andra åtgärder på narkotikaområdet. Vi hänvisar till denna motion.

Fria sprutor

Den fråga som mest har kopplats ihop med kampen mot HIV/AIDS är tillhandahållandet av rena sprutor till narkomaner. Genom ett riksdagsbeslut gäller att sprututdelning inte längre skall förekomma såvida det inte är kopplat till en vetenskapligt upplagd försöksverksamhet och där socialtjänsten medverkar. Från centerpartiet har vi ställt oss bakom beslutet om en mycket begränsad försöksverksamhet, dels för att den skulle kunna ge oss besked om den har någon smittspridningshämmande verkan, dels därför att socialtjänstens medverkan skulle innebära en garanti för att hjälp mot missbruket sätts in.

Många läkare har hävdat att det inte ankommer på politiker att sätta sig över läkarnas professionella åsikter i frågan. De anser således att det är den behandlande läkarens sak att avgöra om det är lämpligt att förse patienten med nya sprutor.

Vi respekterar läkarnas åsikter och anser inte att deras professionalism normalt skall ifrågasättas. I just detta sammanhang uppkommer emellertid en konflikt där samhällets intresse av att kunna bedriva en verkningfull narkotikapolitik måste få komma till uttryck. Vi hoppas att konflikten snarast kan lösas, eftersom nuvarande förhållande, på en del håll, riskerar att förhindra nödvändigt samarbete mellan socialtjänsten och infektionsläkarna.

Om konflikten mot förmodan inte kan lösas i godo, bör regeringen överväga en lagändring innebärande att samhällsintresset i det här sammanhanget kan garanteras. Detta bör ges regeringen till känna.

En annan omdiskuterad verksamhet är metadonbehandling. Centerpartiet har ställt sig bakom beslutet om utvidgning av metadonprogrammet med

det förbehållet att arbetet skulle bedrivas i samarbete med Ulleråkers sjukhus, som har lång erfarenhet på området. Ett annat villkor är att det kontinuerligt granskas av socialstyrelsen.

Mot. 1989/90
So436

Prostitution

De som är prostituerade och samtidigt narkomaner lever verkligen på samhällets skuggsida. Få människor utnyttjas på ett så utstuderat sätt som dessa. Det är uppenbarligen inte ovanligt att köparna medvetet utsätter sig för risken att smittas av HIV. I många fall finns alkoholförtäring med i bilden som en omdömesförsämrande faktor. Eftersom kunderna ofta har familj utsätter de sina fasta partners för risken att smittas. Kundernas beteende utgör därmed en oacceptabelt hög risk för heterosexuell smittspridning.

AIDS-epidemin reser därför nya skäl för att prova förutsättningarna att göra det till en kriminell handling att utnyttja prostituerade. En sådan åtgärd är i detta sammanhang inte i första hand moraliskt betingad, utan en insats för att skydda människor från att bli HIV-smittade.

Homo- och bisexuella

De centrala informationskampanjerna har varit riktade dels till allmänheten för att uppnå en grundläggande kunskap om HIV/AIDS, dels till särskilda grupper.

Vad gäller informationen till homo- och bisexuella har denna till största delen tillhandahållits genom gruppernas egna organisationer, RFSL m.fl.

Epidemins utvecklingsmönster har under senare tid visat att smittöverföringen är stor i de nämnda grupperna och att det då oftast är fråga om yngre män. Nio av tio nysmittade uppges vara runt 24 år. För dessa personer gäller ofta att de fortfarande är osäkra i sin sexroll, att de tar större risker än andra och att de inte anslutit sig till någon organisation.

Socialstyrelsen bör ges i uppdrag att ägna särskild uppmärksamhet åt detta förhållande och att iordningställa ett informationsprogram som riktar sig till yngre homo- och bisexuella personer. Detta bör ges regeringen till känna.

AIDS i tredje världen

HIV/AIDS finns numera spridd över hela världen. Även i Asien och i Sovjetunionen har smittan slagit rot och ökar nu snabbt i stora områden.

Allra svårast är situationen för många länder i tredje världen, där infektionens följder är oöverblickbara. Det gäller inte minst för länder i Centralafrika, där det finns 10 till 100 gånger så många fall som i USA och Europa. Det finns för närvarande inga säkra siffror på hur omfattande epidemin är i Afrika. I flera av länderna har man inte velat erkänna förekomsten av HIV/AIDS eller också har man grovt underskattat omfattningen bl a av rädsla för negativa effekter på turismen. Särskilt hårt drabbade är barnen i Afrika. Många smittas redan i moderlivet och dör tidigt. De överlevande kommer i allt större utsträckning att bli föräldralösa genom att båda föräldrarna är smittade och avlider. Det stora antalet ensamma barn är redan ett stort problem.

På en del sjukhus är mer än 50% av patienterna sjuka i AIDS eller förstadiet till AIDS. På andra sjukhus är hela 90% av de tuberkulossjuka HIV-smittade.

Mot. 1989/90
So436

Det bistånd som varit inriktat på att hjälpa u-länderna i deras bekämpning av HIV/AIDS har inte alltid varit anpassat efter ländernas kulturella villkor, och har därför i många fall inte haft avsedd effekt.

Det är angeläget att den hjälp som från Sverige riktas till länderna i tredje världen är utformad efter mottagarländernas förutsättningar, vilket bör ges regeringen till känna.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inriktningen av arbetet kring HIV/AIDS,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande resurser till SÖ för skolinformation om HIV/AIDS,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående ungdomsmottagningar,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av uppföljning av beslutet om ny smittskyddslag,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om frivilligorganisationernas roll i informationsarbetet,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ev. lagändring i samband med "fria sprutor",

[att riksdagen hos regeringen begär att frågan om kriminalisering av de prostituerades kunder skall prövas i enlighet med vad i motionen anförts,¹]

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett informationsprogram till homo- och bisexuella grupper,

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om biståndet till tredje världen.²]

Stockholm den 22 januari 1990

Mot. 1989/90

So436

Rosa Östh (c)

Karin Israelsson (c)

Ulla Tillander (c)

Roland Larsson (c)

Kersti Johansson (c)

Rune Backlund (c)

Göran Engström (c)

Marianne Jönsson (c)

¹ 1989/90:Ju619

² 1989/90:U206